СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLII. Ч. 165. Джерзи Сіти, Н. Дж., вівторок, 17 липня, 1934 — VOL. XLII. No. 165. Jersey City, N. J., Tuesday, July 17, 1934. THREE CENTS.

САН ФРАНСІСКО СТОЇТЬ ПЕРЕД ГОЛОДОМ

ЗАГАЛЬНИЙ СТРАЙК СПАРАЛІЖУВАВ ПОСТАЧАННЯ ХАРЧІВ НАСЕЛЕННЮ.

САН ФРАНСІСКО. — Підготовка до загального страйку дуже тяжко відбилася на населенню Сан Франсіска та інших портових міст над Тихим океаном. Представники підприємців уперто відмовляються переговорювати з представниками страйкуючих портових робітників, а тому інші юнійні робітники приєднуються до загального страйку на підтримку портовиків.

Життя в Сан Франсіско, Портленді та в інших містах здезорганізоване. Населення вже відчуває брак поживи та інших необхідних до життя річей. Спроби страйколомів та влади наладити постачання для міст не вдаються. В Окленді натовп повибивав вікна в харчових крамницях, старaючись дістати поживу. У деяких містах дійшло до сутичок з поліцією та національною гвардією, що старається підтримати порядок і спокій.

Головний адміністратор „Найри", генерал Джансон, у промові в Портленді рішучо критикував підприємців, що не хочуть сісти за один стіл з представниками робітників, щоб знайти шлях до порозуміння. Таксамо він критикував домагання страйкарів, які не хочуть поступитися.

КРІВАВІ ВІДГУКИ СТРАЙКУ.

ҐЮСТОН (Тексас). — Вбито трох Ніґрів, членів незалежної юнії портових-робітників, а четвертого тяжко поранено. На них стріляли з автомобіля чотири чоловіки, коли вони їхали до праці біля пароплавного каналу.

Яких двацять Ніґрів їхали автомобілями до праці, коли на них почали стріляти з автомобіля, що діґнав їх. Напасників арештувати не вдалося. Поліція каже, що їх було чотири. Це тут найтрагічніша подія, яку хтонебудь може пригадати.

СТРАЙК ТКАЧІВ ПОШИРЮЄТЬСЯ.

БІРМІНҐЕМ (Алабама). — Один за одним юнійні льокалі приєднуються до загального страйку ткачів у цілому стейті. Вже страйкують понад вісімнадцять тисяч ткачів.

Страйкарі домагаються 30-годинного тижня праці й найменше 12 долярів тижневої платні. Юнійні провідники кажуть, що коли страйк затягнеться далі, то треба сподіватися, що ткачі в цілих Злучених Державах приєднаються до алабамських страйкарів.

ЖИДІВСЬКА КОЛЬОНІЗАЦІЯ В ҐВАТЕМАЛІ.

НЮ ЙОРК. — Сюди вернувся з поїздки до Центральної Америки й Мексика заступник предсідника жидівської протинаціонал-соціялістичної ліґи, д-р Коральник. Він каже, що уряд Ґватемалі згодився дати землі для жидівської кольонізації втікачам з Німеччини.

Такі поселенці повинні мати з собою не менше як тисячу долярів на початки розгосподарування. Уряд дає їм негайно по оселенню в Ґватемалі горожанські права. Тепер жидівська кольонізаційна організація має розглянути й затвердити або відкинути плян кольонізації Жидами Ґватемалі.

КРІВАВІ ВИБОРИ ШКІЛЬНИХ УРЯДІВ.

РЕДБЕНК (Кентокі). — Знов застрілено трох виборців підчас їх спору, чи вони мають право голосувати при виборах на шкільний уряд. Передтим вбито двоє чоловіка і жінку, коли жінка заявила, що її чоловік кандидує на урядника шкільної управи.

Влада занепокоєна такими крівавими виборами й сподівається, що закінчення виборів в усіх повітах іще можуть бути жертви.

ДОЇЗНИКИ НА ЛІТАКАХ.

НЮ ЙОРК. — Розпочалася вперше в історії авіяції комунікація на літаках між летнищами на Лонґ Айленд та Вол Стріт у Ню Йорку. Спочатку два літаки будуть привозити що дня ранком на працю в офісах на Вол стріт тих банкирів, що мешкають в Ойстер Бей. Таксамо по праці відвозитимуть їх до дому.

Кождий літак бере відразу десять пасажирів, які за щоденні поїздки на все літо платять 350 долярів кождий. Віддаль, яку інакше треба їхати дві години, літаки перелітають за двацять хвилин.

БОЛІВИЦІ ТЕРПЛЯТЬ ПОРАЗКИ.

БУЕНОС АЙРЕС (Арґентина). — Параґвайська армія майже оточила головні сили Болівійців. Тепер точаться завзяті бої між обома арміями. Обидві сторони подають відомости про те, що вони завдають свому противникови великі втрати.

Можна сподіватися, що кілька фортів Болівійців скоро попадуть у руки Параґвайців, які можливо потім захоплять у свої руки провінцію Чако, через яку й точиться війна.

ГРОМАДСЬКА УПРАВА ПЕРЕД СУДОМ.

Перед трибуналом присяжних суддів у Львові станула громадська управа села Грибович, львівського повіту, в особах війта Михайла Вонсовича, секретаря Щепана Вонсовича та громадського післанця Петра Василини за спроневірення. Війт і секретар присвоїли собі 3,713 зл. податкових грошей, стягнених зі селян, а Василина має на совісти тільки 200 зл. Розправа скінчилася засудженням обох Вонсовичів на кару безоглядної вязниці по 1-рокови, а Василину на 7 місяців з припиненням на 5 літ.

ТЮРМА Й НАГАЙКА ЗА ГРАБУНОК.

Молодий хлопець, Василь Івасюк, з околиці Стов Крік біля Йорктону в Саскачевані, нічю напав на мешкання місцевої самітньої вчительки Ольги Думки та під загрозою револьверу ограбив її з усіх грошей. Відходячи загрозив, що застрілить її, як вона повідомить про грабунок поліцію. Вчителька за намовою сусідів таки повідомила поліцію й Івасюка арештовано. Його засуджено на рік вязниці та 10 ударів ґумовою нагайкою.

ПОЗБУВСЯ КОРОНИ, ХОЧЕ ПОЗБУТИСЯ ЖІНКИ.

Бувший еспанський король Альфонс, що наслідком революції стратив еспанську королівську корону, тепер хоче взяти розвід зі своєю жінкою. Французька й італійська преса донесли, що Альфонс вніс аплікацію до Ватикану в справі отримання розводу. Ватиканські круги заявляють, що ще не дістали такої аплікації, але навіть якби її внесено, то Альфонс не дістане розводу, тому, що католицька церква дає розвід з найважніщих моральних і духовних причин.

КАМПАНІЯ ПРОТИ ЯЗВИ ПІЛЬНИХ КОНИКІВ ДОРОГО КОШТУЄ СТЕПОВІ ПРОВІНЦІЇ.

Цілий кошт винищування язви пільних коників, що навістила три канадійські степові провінції, коштуватиме цього року не менше 725 тисяч долярів, а саме: Манітобу 100 тисяч долярів, Саскачеван пів міліона долярів, а Алберту 125 тисяч долярів. Гроші на поборювання язви дістане Саскачеван як позичку від домініяльного уряду, на підставі закону про допомогу безробітним. Інші дві провінції стоять краще фінансово й такої позички не дістануть.

МОВИ НА СВІТІ.

Французька академія наук оголосила цікаві досліди про поширення мов на світі. На основі тих обчислень населення цілої землі говорить тепер кругло 3 тисячами мов, що ріжняться значно між собою. Коли дочислити до того мови, які вимерли, то дістанемо число 6,763. Найбільше поширені є цілі діялекти. Є справді одна китайська мова, одначе вона має багато діялектів, якими говорять десятки і сотки міліонів людей. З европейських мов найбільше є поширена мова англійська, опісля еспанська, російська, німецька, на пятому місці стоїть мова французька, а далеко позаду італійська.

ПАРЛЯМЕНТ ОПРОКИНУВ ЗАКОНОПРОЕКТ ПРО ЛЬОТЕРІЮ.

105 голосами проти 57 отавський парлямент опрокинув законопроект про впровадження льотерії на добродійні цілі, зосібна на вдержання шпиталів. Цей законопроект був ухвалений отавським сенатом.

Проти законопроекту голосували проводирі трох канадійських партій: премієр Беннет, лібeрал Мекензі Кінґ та провідник ССФ, Вудсворт. Піддержували законопроект головно квебекські лібeрали. 67 консерватистів, 27 лібeралів, 8 проґресистів, 2 незалежні посли то 1 лейборист голосували проти, а 22 консерватисти, 33 лібeрали і 2 лейбористи голосували за законопроект. Цілий міністерський кабінет, за винятком ґенерального повновласника Дюпра, голосував проти законопроекту. Повновласник Дюпр пропонував, щоби встановлено державну льотерію, з якої уряд черпав би фінанси на ріжні державні видатки.

Противники введення льотерії в Канаді заявляли, що льотерія неморальна, річ, бо підсичує спекуляцію.

РАЙ ДЛЯ МУЖЧИН.

До найцікавіших островів на світі належить малий острівчик архипелягу Кука на південнім океані. Населення його невелике, бо складається із 164 жінок і 24 мужчин. Жінки переважно дуже гарні, стрункі і добре збудовані. Зуби сніжнобілі, волося мягке як шовк. Одинокою хибою краси в европейському понятті це їхні досить широкі носи, хоча це не шкодить їм уважати себе світовими красунями. Наслідком такої диспропорції в чисельности обох полів на острові панує многоженство, причому жінки придiлює мужчинам сам вожд острова. Що року зголошуються до нього молоді дівчата, які осягнули зрілий вік, а він придiлює їх одному із 24 мужчин за жінку. Річ природна, що мужчинам житеться там як у раю, бо всякі можливі роботи виконують жінки. Одначе жінки видко не дуже вдоволені зі свого положення і вони стараються всіми способами побільшити число мужчин на острові. Двічі в році причалюють до острова кораблі, щоби виміняти товари. Научені досвідом кораблі держаться здалека від берегів, бо безмужні жінки дуже небезпечні. Вони пливуть до кораблів і вилазять на чердаки, щоби ловити мужчин, які їм сподобаються. А що вони незвичайно сильні, то спійманий мужчина не в силі опертись і мусить іти в полон на острів. Щось як лови на Сабінок, тільки у відворотному порядку. А всеж таки багато білих мужчин вибираються з цікавости в морську прогулку в ті сторони, держачись у значній віддалі від острова.

СМЕРТНИЙ ПРИСУД.

Пред трибуналом присяжних суддів у Станиславові відповідав Карло Лещак, що на дорозі коло Солотвини вбив Теодора Князевича з Порогів і зрабував йому 550 зл. Лещак до цього часу скривався, аж у липні ц. р. зловили його в Станиславові. Тому, що присяжні судді потвердили питання щодо його виновности, трибунал засудив Лещака на кару смерти.

ДОСМЕРТНА ПЛАТНЯ ЗА ПОМІЧ ПІЛСУДСЬКОМУ.

Воєвідський уряд у Варшаві признав досмертну платню 70-літній Жидівці з Вискідків, Ельці Лісав. Вона то в 1905 р. жила зі своїм чоловіком Зандером у Клушині біля Лодзі, де мали коршму. До тієї коршми схоронилися в 1905 р. три революціонери, а між ними Йосиф Пілсудський. Коршмарі дали їсти революціонерам і вказали дорогу до Лодзі. Ледви революціонери відійшли, прийшли жандарми, повідомлені місцевим ковалем. Тому, що не застали революціонерів, арештували Жидів і заслали на Сибір. Коршмар помер на Сибірі, Жидівка після війни вернулася до Польщі та пригадала марш. Пілсудському давню подію. Тоді марш. Пілсудський признав Жидівці якусь суму грошей, а тепер признали їй емеритуру.

ЗГОРІЛА ЦІЛА РОДИНА.

В місцевости Айхгальден у Віртемберґії вибухла велика пожежа в господарстві рільника Лямбрехта. Ціла сімя Лямбрехта, а саме мати, батько й семеро дітей у віці від 2-ох до 14-літ згинула в полуміні.

ВСЮДИ ВІТРЯТЬ НЕБЕЗПЕКУ.

Вістка про заповідник (резерват), який управа митрополичих дібр у Підлютому рішила влаштувати на просторі 275 гектарів, викликала велике невдоволення польської преси. Не подобався їм сам факт, як і те, що резерват передано під опіку Наукового Т-ва ім. Шевченка. Краківський „Курєр Цоденни" накликує навіть польську владу, щоби звертала пильну увагу на те, що в тім резерваті буде діятися. „Не можна — читаємо — допустити до того, щоби під покришкою наукових і туристичних дослідів творено екстериторіяльні простори, де ріжні „вироботі" організації осторонь чуйного ока влади безпечно стали переводили свої маневри"... Коментарі до цих елюкубрацій украіножерного органу зайві.

АРХЕОЛЬОҐІЧНІ РОЗКОПКИ.

В Берташові, пов. Товмач, ведуться з припорученя Покутського Музею в Станиславові розкопки, якими кермує проф. Сулімірський зі Львова. Досі розкопано 6 могил, в якій знайдено кілька скитських зеркал та інші предмети зперед 3,000 літ.

ЗА ШПІОНАЖУ.

В окружному суді в Тернополі відбулася розправа проти Василя Семчишина, обвинуваченого в шпіонажі. Засудили Семчишина на пять літ вязниці з зарахуванням слідчого арешту й утрату горожанських прав на десять літ.

БУДУЙТЕ ПРОТИГАЗОВІ ПИВНИЦІ!

Англійський Червоний Хрест розкинув у великій скількости брошурку, яка радить архітектам при будові нових домів будувати спеціяльні пивниці, що можуть видержати газову атаку та кидання бомб. З акції Червоного Хреста видно, що в Англії воєнні побоювання все актуальні.

КАРАЮТЬ ЗА ЖОВТО-БЛАКИТНІ ПРАПОРЦІ ПІДЧАС КАНОНІЧНОЇ ВІЗИТАЦІЇ

ЛЬВІВ. — Вже минув місяць від перервання канонічної візитації, розпочатої при кінці травня еп. Бучком у Скалатщині, а перерваної наслідком перешкод, роблених поліцією і польським військом. І досі нікого з поліції й війська не потягнено до відповідальности. Так пише „Діло". І додає, що за те ще далі карають Українців. І так покарано селян з ріжних сіл по 25 злотих грошевої кари або по 5 днів арешту за те, що мали в бандерії жовто-блакитні прапорці. А коли о. декан Теофіль Копистянський заявив владі, що це сталося з його поручення, щоби достойно привитати епископа, то і його покарано такою самою карою, а в узасадненню присуду сказано так, що „підчас походу (було це привитання бандерією еп. Бучка на стації у Богданівці, пов. Скалат) несено прапор з національними українськими барвами, що не належить до традиційного способу влаштування походу греко-кат. церквою". Таксамо покарано о. Володимира Тимяка зі Супранівки і селян, що з ним прибули і держали жовто-блакитні прапорці. Арештовано теж д-ра Івана Яворського, лікаря з Нового Села, що оглядав селян, побитих польською жандармерією і військом та виставив їм лікарські посвідки.

ЩЕ ПРО УКРАЇНСЬКИЙ ЖІНОЧИЙ КОНҐРЕС.

СТАНИСЛАВІВ. — Згадуючи про відбутий Перший Український Жіночий Конґрес, не можна не згадати за величавий концерт, яким закінчено перший день нарад. В концерті взяла участь молода, а славна вже челістка, Христя Колесса. Композитор В. Барвінський пише, що з її грою „на салю полилися чудові звуки, вичарувані з цього найкращого інструменту дівочо-ніжною рукою молоденької віольо-челістки. Її грою „слухачі були до глибини зворушені та захоплені". Виступали ще й інші знаменитї артистичні сили, як оперова співачка Марія Сокіл, піяністка Марія Вишницька й інші.

РЕЗОЛЮЦІЇ ЖІНОЧОГО КОНҐРЕСУ.

СТАНИСЛАВІВ. — В резолюціях українських жінок з „Галичини, Буковини, Волині, Бесарабії, Підкарпаття, політичної іміґрації із Східної України, Злучених Держав Америки й Канади", які ухвалено на Першім Українськім Жіночім Конґресі, присвячено першу увагу положенню української народу і його консолідації, осуджено політику Совітів супроти України, а зокрема в справі голоду, візвано жіноцтво попертя справу Всеукраїнського Національного Конґресу, остережено жінок перед релігійною боротьбою, закликаючи їх до релігійної толеранції, виступлено проти розуміння ролі жінки-матери як одинокого покликання жінки в суспільстві та одинокого мірила її вартости як людини, стверджено, що український жіночий рух черпає свої сили з національної ідеї, як теж стверджено необхідність дальшого існування окремих жіночих організацій як осередка кристалізації жіночих поглядів та активізації жіночих сил. Спеціяльну увагу рішено присвятити потребам селянського жіноцтва, в справі змодернізування жіночого господарства жіночих ділянок сільського господарства, як теж організації по селах установ для охорони матери й дитини. Поручено далі удержувати тісні звязки з міжнародніми жіночими організаціями, як теж подбати про видавання поважного жіночого орґану на засадах, устійнених Жіночим Конґресом для поглиблення ідеольоґії та консолідації українських жіночих сил.

ЧОТИРИ ВИСТАВИ ЖІНОЧОГО КОНҐРЕСУ.

СТАНИСЛАВІВ. — Підчас Жіночого Конґресу влаштовано чотири вистави: етнографічну, получену з показом виробів народнього мистецтва; книжкову, що мала показати працю жінки на полі літератури і духовог культури; мистецьку, що мала зсумувати здобутки жінки в царині пластичного малярства, та фотографічну, що світлинами мала зілюструвати працю і розвій наших жіночих орґанізацій. Всі ті вистави були уладжені з великим знанням та смаком і мали великий успіх.

ЗА ЗАМАХ НА КУРАТОРА ГАДОВСЬКОГО.

ЛЬВІВ. — Згідно з актом обвинувачення судять пятьох молодих студентів-Українців, Северина Маду, Олександра Луцького, Юліяна Іванчука, Василя Медведя і Василя Фединського, за приналежність до ОУН, протипольську акцію і замах на львівського шкільного куратора Гадовського.

ЗІЗД МОЛОДІ НА ПІДКАРПАТТЮ ВИПАВ ДУЖЕ ГАРНО.

МУКАЧІВ (Підкарпаття). — На маніфестаційний зізд української молоді Підкарпаття зїхалася маса молоді. В поході взяли участь 9,562 молодих людей. Зізд викликав надзвичайне враження. Відчитано 8 рефератів на ріжні актуальні теми.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи": Bergen 4-8237. — Тел. У. Н. Союза. Bergen 4-1010.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ГОВОРЯТЬ РІЖНИМИ МОВАМИ

В Інституті Публичних Справ при вірджінському університеті виступила д-р Кармен Гайдер з відчитом на тему, що „Найра" зробила для робітництва. Вона твердить, що робітництво тепер виживляється гірше, ніж це було в 1931 році, бо, порівнюючи з цінами на поживу, його заробітки стали меншими. До того д-р Гайдер подає, що в лютому біжучого року продукція фабрик дорівнювала продукції в цьому місяці в 1931 році. Але загальний заробіток фабричних робітників був 19.7% менший від заробітку в лютому 1931 року. Порівнюючи з тим, що було в 1932 році, продукція 1934 року піднеслася на 14.8%, а в той час заробітки робітників зменшилися на 8.6%.

Далі д-р Гайдер говорить, що за її обчисленнями продаж усіх гросерень був менший у квітні б. р., ніж у квітні минулого року. В гросернях, як правило, купують робітники собі поживу й тому зменшення продажу в гросернях можна сміло поставити на зменшення купівлі поживи робітництвом, хоч воно за ту поживу заплатило більше ніж рік тому. Отак говорить критик „Найри".

Генерал Джансон, головний адміністратор „Найри", говорив у Ватерло, що скількість робітництва у фабриках і заводах збільшилася на 32%, а заробітна платня їх збільшилася на 28%. В той час життя подорожчало на 11%. З цього видно, що кождий робітник пересічно заробляє трохи менше, ніж він заробляв рік тому, коли був при праці. Це треба віднести на рахунок зменшення годин праці. Зате генерал Джансон говорить, що „Найра" дала працю 3,000,000 робітників. Отже значить, скількість безробітних зменшилася на три міліони.

Треба сподіватися, що й д-р Гайдер і генерал Джансон говорять на підставі більше-менше точних підрахунків, але кожде з них бере лише ті дані, які служать його чи її завданню. Отут, як на долоні, викривається хиба статистичних підрахунків, коли їх роблять зацікавлені люди в одержанню тих, чи інших висновків. Тому треба ставитися завжди з певним застереженням до того, що говорять сторонники „Найри", або її противники. Обидві сторони „пересолюють" собі на користь, а міжтим правда лежить десь між цими крайностями.

Не буде помилкою, коли скажемо, що „Найра" принесла певне поліпшення в економічному життю держави та в становищі працюючих мас, але не таке велике, як кажуть її сторонники, приписуючи все позитивне „Найрі". Таксамо воно не є такою недоцільною, як кажуть її противники, приписуючи все негативне діяльності „Найри" й не даючи їй ніякого признання.

А дійсної правди дізнаємося тоді, коли „Найра" стане історичною минувшиною, коли тактичні моменти певних діячів не будуть вимагати від них однобічного освітлення фактів. Правда завжди лежить у бесторонності, а односторонність неминучо вбиває її.

О. Сновида.

РЕВІЗІЯ МИРОВИХ ДОГОВОРІВ, ЧИ ВІЙНА?

Франція підняла величезну дипльоматичну офензиву, щоби в корені вбити всякі спроби ревізії мирових трактатів з 1919 р., отже вислала ґен. Вейґана до Лондону, Барту до столиць Малої Антанти, затягає плебісцит у Сарі і т. і.

В інтерву в букарештенськім „Універсулі" французький керівничий заграничної політики заявив: „Є лиш один спосіб охоронити Европу перед авантурою, яка могла би пхнути її в катастрофу: це — провадити політику, оперту на трактатах!"

Чи дійсно це правда?

Ми думаємо, що це неправда, а величезна помилка!

Ґембеш, премієр Угорщини, сказав недавно, що хоч Угорщина прямує до ревізії мирових договорів, то це хоче осягнути виключно мирними, не воєнними способами. Подібно вже повисловлювалися й інші прихильники ревізіонізму: Гітлер, Мусоліні й інші. Їх противники називали їх облудниками, а їх слова — гарними фразами, що прикривають їх войовничі наміри. Але в цім вони помиляються.

Версайський мир і інші звязані з ним дійсно були не миром, а **диктатом,** таким суворим, що годі його далі покривдженим зносити.

І ось історія вчить нас, що давніше в таких випадках нераз наступала ревізія таких договорів - диктатів **мирною дорогою,** за згодою самих переможців.

Коли Европа повалила Наполеона, вона не поділила Франції, не забрала їй Альзації, навіть лишила їй деякі територіяльні завоювання революції.

Коли Бісмарк побив Австрію під Садовою, він не забрав їй жадної території (хоч горячі голови радили це). Він тільки задовольнився випханням старої суперниці Прусії з німецького сходу, і він теж — пізніше — дав їй у заміну Боснію і Герцеґовину на Балканах.

Коли в 1871 р. була розгромлена Франція, Росія — мирним шляхом — добилася ревізії деяких їй невигідних точок Паризького миру з 1855 р. (щодо укріплення берегів Чорного моря). Коли Росія побила Туреччину в 1878 р. — і заключила Сан-Стефанський договір-диктат, — цей диктат страшний для султана — змінено мирним шляхом на Берлінськім конґресі 1878 р.

І Англія, хоч розпорошила і заанектувала бурську републику в 1902 р., кілька літ потім — добровільно, мирним шляхом, переглянула диктат і дала Бурам повну самостійність в рамках британської COMMON WEALTH.

Як бачимо — ревізія неможливих до утримання договорів-диктатів все бувала. **І цим лише хоронилася Европа від ще страшніших масакр** (перед 1914 р.).

Так буде й тепер. Барту **не має рації.** Мирові договори мусять бути змінені — мирним способом, щоб Европа мала мир. Коли до цього не прийде — справа миру все буде непевна.

Це повинніб знати ті, які досі мріють про можливість утримання на вічні часи Верського диктату.

БОРОТЬБА ЗА ВЛАДУ В НІМЕЧЧИНІ

(Від кореспондента „Свободи" з Европи).

I.

„Голови будуть котитися" — казав теперішній диктатор Німеччини, Гітлер, на судовім процесі в Ляйпціґу 1932 року. Гітлер загрожував, що коли до влади прийде його партія, то покотяться на землю відрубані голови його ворогів.

З цього боку його „політична програма" виконана вже давно.

Провідники ворожих Гітлерови партій мусять сидіти тихо, або повиїздили з Німеччини. Більшість їх перебуває в концентраційних таборах, під доглядом поліції. Неодин з противників диктатури Гітлера згинув як „зрадник батьківщини" без суду й слідства, з наказу місцевих провідників національ - соціялістичної партійної армії, „ударників".

Перемога диктатури в Німеччині була повна. Здавалося, що ніщо не загрожує новому режімови в Німеччині. Але події з останніх днів червня 1934 р. показують, що диктатура Адольфа Гітлера не стоїть іще на твердих ногах. В боротьбі за владу між Гітлером та його противниками дійшло до страшного розливу крови в Німеччині. **Нове** в останніх подіях, що противники влади Гітлера знайшлися в рядах самої націонал - соціялістичної партії. Проти Гітлерової диктатури виступили ті, що ще недавно були його найвірнішими товаришами. І вони це, головно отамани „ударників", були без жалю, протягом кількох годин, порозстрілювані з наказу Гітлера.

Жертви задуманого повстання числять на кількасот осіб. Німецьке радіо зазначило, що „число убитих буде точно вияснене"...

Дня 1-го липня вся партійна армія Гітлера, — так звані ударники — мусіла йти на одномісячний відпочинок, без платні та без права носити уніформ. Це був наказ Гітлера. Не треба забувати, що кількасот-тисячна армія ударників була тою силою, яка привела Гітлера до влади в Німеччині. „Брунатні сорочки" в Німеччині це те саме, що „чорні сорочки" — фашистівська міліція — в Італії. Німецькі ударники йшли за Гітлером не тільки тому, що він обіцяв їм забезпечити положення Німеччини як великодержави в Европії, але й тому, що вони вірили в програму внутрішньої політики своєї партії: Гітлер мав завести в Німеччині **соціялізм...**

„Ударники" були все настроєні лівіше від свого провідника. Вони після перемоги своєї партії в Німеччині заявляли, що після цього має прийти ще „друга революція". Але Гітлер проголосив, що він до „другої революції" не допустить. Проти лівого напрямку, що виявлявся в ударницьких відділах, Гітлер почав боротьбу. Напруження між проводом партії та партійною арміією зайшло так далеко, що Гітлер мусів післати своїх ударників на відпочинок. Але це не сподобалося „брунатним сорочкам", ґвардії націонал-соціялістичної революції. Провідники ударників задумували повстання проти Гітлерової влади. Змову вчасно викрито. В результаті — покотилися голови отаманів ударницької армії. Сам начальник штабу цеї армії, міністер Гітлерового уряду, Рем, згинув від кулі, з наказу диктатора. З ним полягли десятки інших ударницьких отаманів, яких Гітлер просто проголосив за „зрадників". Так був у крови втоплений „лівий ухил" у Німеччині.

Жорсторість і безоглядність крівавої розправи показує, що повстання проти Гітлера мало ґрунт у Німеччині. Те, що Гітлер не схотів передати справи своїх отаманів - бунтарів нормальному судови, а просто звелів їх негайно постріляти, показує, що й сам Гітлер, вразі перемоги повстання, не був певний своєї голови. Тому то він уважав за доцільне не чекати ані хвилини. Скорість його вратувала.

Але не тільки з боку „лівого ухилу" в армії ударників була загроза для диктатури Гітлера. Виявилося, що в Німеччині також „правий ухил" набрав немалої сили. До цього напряму, що симпатизує з монархізмом, належав також убитий гітлерівцями ґенерал Шляйхер, творець німецької армії після світової війни.

Так Гітлер переміг і над „правим ухилом". Ще ніколи в Німеччині, від часів реформації, не було стільки політичних убивств, як під владою Адольфа Гітлера. Про можливі наслідки „уманської різні", яку вчинив Гітлер над своїми противниками, поговоримо в дальшій статті.

(Кінець буде).

В. Р.

ПАНІКА З НАГОДИ ПОСУХИ

На загальних зборах ЦК КП(б)У виступив з великою промовою Косьор і сказав між іншим: „В часі посухи було багато говорено про те, що ми не маємо що збирати, чи маємо дуже мало. Було багато скарг, та чутно їх ще й тепер. Цим скаргам та розмовам треба покласти кінець; це вже не реаґовання на погоду, а прикриття для всяких можливих **поразкових настроїв.** З цим треба раз на завжди скінчити. Ми матимемо жнива безтеречно, але настількиж безперечне є й те, що цьогорічній урожай буде пірший від торічнього. Ми знаємо з нашого досвіду, що йде не про те, який буде урожай, а про те, **як ми спроможемося його зібрати.** Втрати треба числити що найменше **сотками міліонів пудів.** Добрий урожай в минулім році вирівнав у деякій мірі всі похибки. Збіжа було так багато, що ніхто не зважав на втрати, спричинені **розтягненням** збіжа. Коли ми при реалізації цьогорічнього урожаю займемо теж саме становище, то відчуємо цього року втрати значно дошкульніше. Не можна забувати, що всі похибки при цих жнивах вдарять по нас кілька разів сильніше ніж у минулім році. Коли ми розпочинаємо поважно боротьбу проти втрат, щоб вибороти з тих соток міліонів пудів, які ми втрачаємо рік річно, принаймні половину, то ми без сумніву вирівнаємо шкоди, заподіяні посухою і зберемо збіжа не менше як у минулім році". (Ізв. 23.VI—34).

Яке жахливе свідоцтво убогости виставляє пан Косьор „пляновій" большевицькій господарці, визнаючи, що при ній втрачається що року сотки міліонів пудів збіжа. Це його справа, зрештою це відомо всім за винятком большевицьких статистичних урядів; головну увагу звертає на себе в його промові безмежний цинізм московського льокая, з яким він намагається заспокоїти охоплену панікою партійну бюрократію. Боротьба проти „розтягнення" збіжа, до якої закликає пан Косьор, це боротьба проти українського селянства, що намагається урятуватися від голоду, заховавши собі щось на зиму. Плян ратунку Косьора дуже простий: **забрати для московської орди всі рештки вигорілого збіжа і полишити українське селянство остаточно гинути з голоду.** Чи це так легко буде зробити, маємо сумнів, але й спокійно придивлятися до цього не сміємо.

(Укбюро, Женева).

НА ЩО ГИНУТЬ ЗВІРЯТА?

Полковник лікар А. Е. Гамертон має санітарний нагляд у лондонському звіринці, а коли котре зі звірят згине, має устійнити причину. Він мав недавно на цю тему відчит.

Ствердив передовсім, що смертність у 1933 році значно зменшилася, а то завдяки стерилізованому молоку та кварцовій лямпі у випадках горбковини (туберкульози).

Деякі звірі погинули на недуги, які загрожують і людям. Одна малпа згинула на запалення сліпої кишки — а ця недуга, як відомо, трапляється лише у звірів найбільше зближених будовою до чоловіка. Південно-американський струс із роду „реа" згинув на артретизм; гризун, званий „каві", на воду в голові; папуга на склерозу печінки (а всеньке життя не пила алькогольних напитків!).

У приповідку ввійшло говорити про видержаність струсиного жолудка. Ті хапчиві птахи можуть проковтувати ріжні річи, та до якоїсь границі. В жолудку струса, що згинув у звіринці, знайшли велику бронзову обручку, шість ґудзиків і вісім цвяхів довжини по пять цалів.

—o—

МАЛПЯЧИЙ БУНТ.

У Вінсенському звіринці, у Франції, прийшло було до справжнього бунту малп. 6 їх, після добре обдуманого пляну, перескочили пять метрів мур високий і втекли до вінсенського ліса. Як лише доглядачі запримітили втечу малп, зараз пустилися в погоню та після довгого шукання вдалося їм зловити пять утікачів, одначе шестої малпи не було ніде. Її щойно на другий день знайшли в саді президента републики, і то в хвилині, як на дереві дбайливо причепурювалася. Описуючи подробиці тієї втечі, „Матен" запримічує, що кожну з малп, які були втекли, засуджено на вісім днів „самотнини", в окремій клітці.

В. Ліхтенберґ.

ПРЕДСІДНИК СУДУ

Предсідник суду Вайт із вдоволенням використовував відпустку. Проходжувався лісом, попід дерева та в цьому приємному холодку віддихав повними грудьми.

Був дуже щасливий. Покинув великоміську метушню, опинився в відлюдному селі. Вже цілу годину ходить, а не стрінув ні живої душі. Лише птахи на гильках і він, таксамо безжурні, веселі.

Як перейшов ліс, вийшов на широке поле. Тепер побачив одного чоловіка. Одного-одинокого, як далеко сягнути оком. Був пятьсот кроків від нього, йшов йому на стрічу; стрінеться з ним за пять хвилин.

Предсідникови суду було трохи ніяково. Якось підозріло виглядав той чоловік. Натягнув кашкет на очі, на шиї мав шалик. Виглядав на картяря.

Та тут сталося щось, чого предсідник Вайт не міг сподіватися. Цей обшарпанець кивнув на нього рукою та крикнув:

— Гей!

А поміж пустився, за хвилинку перебіг полем упоперек, перескочив рів і станув перед предсідником.

— Добрийдень, пане предсіднику! Як здоровлячко, пане Вайт?

Предсідник суду не хотів вірити власним вухам. Поступився крок назад і заразже жалував, що вибрав собі для проходу таку безлюдну околицю. Зібрав усю відвагу та сказав:

— Прикро мені, та я вас не знаю...

— Якжеж то? Невжеж справді не пригадуєте собі мене? Та я був один із найцікавіших ваших клієнтів...

Предсідника суду зморозило.

— Не знаю вас, вірте мені...

— Позвольте, що пригадаю вам: називаюся Іван Штрик. Розправа була 13. квітня 1924 року. Ви були предсідником розправи. Я відповідав за грабіж і тяжке ушкодження тіла. Мене засудили на три роки тюрми.

— А, так...

— Ось, бачите, пане предсіднику, тепер ви мене пригадали собі.

Предсідникови випала палиця з руки, та Штрик зігнувся і ввічливо подав йому її.

Предсідник суду хотів іти далі.

— Ви сюди? — спитався його Штрик. — Я пустився був тамтуди, та нічого, піду з вами.

— То... то... — старався говорити предсідник суду — то вас, мабуть випустили з тюрми.

— Самособою, пане предсіднику. Мене засудили 13. квітня 1924 року, а сьогодні маємо 31. червня 1927. Мене випустили...

І при цьому сміявся дуже неприємно.

— Так. Якжеж то було?

— Боже мій, як і може бути при грабіжі! Не було чудово...

Мовчав хвилинку, а потім додав:

— Та признаюся вам, я того не забув вам...

— Алеж, мій любий — схвилювався предсідник суду — ви чейже розумієте, що значить обовязок, що значить закон; це не залежить від мене...

— Так, так! Та як ви тоді говорили до мене. А як я відповідав на ваші питання, думав собі: „Коби то я з тим чоловіком стрінувся в чотири очі!" В такому місці, наприклад, де ніхто не бачить, де нема свідків... Так, такі думки приходили мені до голови...

Предсідник суду глянув на нього дійсно збентежений.

— Та не бійтеся! — вспокоював його Штрик. — То було тому три роки. Тепер мені знову потрібно вашого приятельства. Я навіть пальцем не торкнувся би вас... Мені треба буде вас...

— Що? Невжеж ви знову щось вистроїли?

— Так. І то щось більшого. То притрапилося позавчора. А тепер знову шукає мене поліція. Тому пан предсідник міг стрінути мене серед поля. Зрештою я не журюся свіжим повітрям.

— То поліція зловить вас!

— Хай лише попробує! Заки мене схопили би, я вбив би кількох людей.

Сказав це і добув револьвер із кишені та показав його судді.

Та тоді показалося чудо. Здалека було видно, як їм на стрічу йде якийсь чоловік, зовсім маленький, наче одна чорна точка. Предсідник не важився віддихати із схвилювання. Та яка була його радість, як розпізнав, що той чоловік, що надходив — то жандарм із крісом, у повному узброєнню. Рішився був прикликати жандарма на поміч, як лише доволі наблизиться.

Розуміється, що й злодій побачив того жандарма. І він легко шарпнув предсідника за рукав:

— Ви знаєте, пане предсіднику, що тепер буде. Коли він пізнає, хто я, то одна куля для вас, одна для нього, а одна для мене. Мені лише це лишається. Іншого виходу нема.

Предсідник суду глянув на нього в розпуці. Тепер було йому ясно, що й жандарм, який був тепер від них далеко всього кілька кроків, не врятує його. Горе йому!

Жандарм перейшов попри них. Все ще один біля одного, плече об плече, йшли злочинець і предсідник суду.

Нараз почули поза собою спішні кроки, а зараз потім опустилася рука на плече Штрикови. Це вернувся жандарм, здогонив їх.

— В імени права арештую вас. Ви злодій Іван Штрик, якого шукає поліція.

Штрик обурився:

—Алеж, пане жандарме, та ви не знаєте з ким говорите? Це мій батько, предсідник суду, доктор Вайт!..

Жандарм глянув зчудовано на нього та на предсідника суду.

— Чи не так, тату? — обернувся Штрик до предсідника та глянув так, що предсідникови аж задріжали коліна.

— Алеж так, пане жандарме! — сказав відразу предсідник суду. — Розуміється, це мій син...

А Штрик дуже весело (жандарм уже опустив руку з його рамени) додав:

— Та ви, тату, покажіть леґітимацію, хай чоловік бачить хто ми! Дивіть, прошу вас, тату, ще нам не вірить.

Предсідник, зовсім зломаний, добув свою службову леґітимацію та показав її жандармови.

— Чи не чудово? — спитав злодій предсідника суду, як жандарм відійшов.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

МОДЕРНІ МАШИНИ.

Кодекс „Найри" для циґарових фабрик установляє мінімум заробітної платні для робітників, ціни на циґара, а разом з тим домагається впровадження модерних машин у великих фабриках. Той кодекс уже вбив дрібну циґарову промисловість у повіті Йорк, у Пенсилвенії. Чотири тисячі робітників лишилися на бруку, бо малі фабрики не можуть конкурувати з модерними машинами.

В Італії Мусоліні добре оцінив те, що модерні машини викидають на вулицю робітників, а тому там установлено законом, що кожда фабрика, яка хоче впровадити в себе нові машини, мусить на те дістати дозвіл уряду. В Італії добре памятають, що доходи від модерних машин повинні поступати не лише в кишені власників тих машин, але також бути корисними для робітника.

ТРЕБА ЗМЕНШУВАТИ ЧАС ПРАЦІ.

Один з сучасних індійських діячів говорить, що все нещастя цивілізованого світа в тому, що він має багато коліс, себто машин. „Знищіть ті колеса — каже він — і ви знищите безробіття". Так говорить індійський мудрець. А тимчасом цивілізовані люди, приятелі працюючих мас, кажуть, що відповідно до того, як машини удосконалюються, повинно ся звільняти робітника від довгих годин праці, залишаючи йому таку заробітну платню, якої вимагають умовини життя цивілізованої людини.

Отже не в знищенню машин лежить усунення безробіття, а в тому, щоб усі індустріяльні удосконалення йшли на користь не лише капіталу, але вперш у чергу робітництва. Робітництво повинно боротися далі за зменшення годин праці й за оплату труду відповідно до продукції робітника чи то при помочі модерної машини, чи фізичної сили робітника. Цивілізовані гуманісти кажуть: „Зведіть до мінімума години праці й ви усунете безробіття".

НАПРЯМИ БОРОТЬБИ ЗА ПОЛІПШЕННЯ УМОВИН ТРУДУ.

В наших часах усе ясніше стає на порядок денний питання про зменшення годин праці. Таке зменшення годин має торкнутися не лише робітників фізичної праці, але й робітників умової праці. Ріжні машини в офісах також, як у фабриках, викидають тисячі офісових робітників на вулицю, але години праці в офісах і в ріжних установах не зменшуються, бо офісові робітники не зорґанізовані й не боряться спільно за поліпшення умовин своєї праці.

Спільна організація всіх працюючих і спільна боротьба їх може привести до перемоги й змусити роботодавців виконати домагання всіх працюючих мас. З другої сторони й уряд, а в першу чергу законодавці, повинні прийти на допомогу працюючим масам.

БОЖЕВІЛЬНО ДОВГІ ГОДИНИ.

В Америці деякі працьовники мають ще й тепер непомірно довгі години праці. Ось, наприклад, дрібні бизнеси відомкнені іноді по 18 годин і власники їх, або й служба, є кріпаками, які не мають ніколи відпочинку. В офісах працюють по вісім і десять годин, а ця робота виснажує часто більше від фізичної праці.

В европейських державах були встановлені години торговлі й часто давали серед дня відпочинки для торговців, змушуючи їх замкнути на пару годин свої бизнеси. В офісах працювали по пять або шість годин на день. Все це не відбивалося катастрофально на державах, а навпаки, давало можність населенню вести культурніше життя.

ЩО ЦЕ ДАСТЬ.

Зменшення годин праці поставить на роботу міліони тих, яких не так машини викинули на вулицю, як безоглядна експльоатація підприємцями тих, що лишилися при праці. Зменшення годин праці дасть можність працюючим масам піднести своє культурне становище, зробить кождого більше самоповажним і більше цінним предметом для держави.

Вільний час викличе нові потреби в населення, для задоволення яких змушена буде індустрія збільшити свою продукцію; будуть потворені ріжні нові підприємства, орґанізації, інституції й т. п., де населення могло би провести свій вільний час. Разом з іншими засобами, зменшення годин праці чи не є основою поліпшення всього економічного життя цілого цивілізованого людства.

Даючи населенню все більші політичні права, держави повинні також давати йому все більше розкріпощення від тяжкої праці, а для цього може бути корисною державна контроля над машинами, над заробітною платнею, а головно над скороченням годин праці. „Найра" робить лише дещо на цьому шляху й тому обмежується півмірами, а це ніколи не приводить до повного закінчення завдання.

В. К.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПРО СІЧОВОГО БАТЬКА Д-РА К. ТРИЛЬОВСЬКОГО І ЙОГО ЮВИЛЕЙ.

Кому з нас невідома дорога назва „Січ"? Кому з нас невідомі ті січові пісні, що все і всюди підбадьорюють нас до діл? Кому з нас невідоме імя „Д-р Кирило Трильовський", що так тісно звязане з назвою Січи? Рік цей, 1934, це рік його 70-літнього ювилею. Тому і слід нам ближче приглянутися заслугам цього Великого Сина України.

Полишім історикови його працю від студентських часів аж до послування до австрійського парляменту, а возьмім під увагу тільки одну з найбільших його заслух: орґанізацію Січей нашої Галичини і Буковини.

Хто з нас не пригадує собі тих веселих, живих часів Січових з років 1900—1914? Це були часи пробудження нашої молодіжи і орґанізації в живі Січові Товариства. Це були часи дозрівання нашої національної свідомости, часи фанатичного, казкового патріотизму.

Фактом є, що світова війна не застала нас цілком неприготованими, бо вже на передодні війни „Український Січовий Союз" відчув надтягаючу бурю і тому вже від березня 1913 р. почав закладати „Товариства Січових Стрільців". Головою Січового Союза був Батько Кирило.

Січи розбудили в нас стару січову - запорозьку традицію Ідеєю цею так захопилася молодіж і старші, що вже з вибухом війни було звиш 900 Січових менших і більших кошів (товариств), а в них 96 чисто мілітарних товариств „Українських Січових Стрільців". Вони виступили перший раз зі зброєю в руках з вправами і то на диво і пострах Ляхам в нашому славному Львові, в пропамятнім дні 28. червня 1913 р.

Сповнилося вчасти Шевченкове „Вставайте, кайдани порвіте!", бо по то літах його уродин цей заповітний клич зрозуміли молоді сини української землі — Галичини. Там у Львові на тім здвизі говорив тоді голова Січового Союзу, Батько Кирило Трильовський, віщі слова: „Браття! вже недалека та хвиля, коли прийдеться нам погострити шоломами нашими води з Дніпра-Славутиці, забагреної кровю наших ворогів! Може вже не далека та хвиля, коли прийдеться нам погострити багнети крісів наших на каменях Тарасової могили!"

І та хвиля прийшла: пили Стрільці воду шоломами з Дніпра і гострили баґнети на Дніпрових горах. Пронеслася пісня Січова від Кубані аж поза Карпати. З маршем Січовим входили Стрільці у Львів і у Київ. Ідея Січова сталася живим ділом.

Дух Січовий, це здорове зерно, кинене на ниву нашого темного села, не пропало марне, а видало свій плід. І хоч нині знов помарніла наша доля то шабля козацька не заржавіла, багнет Стрілецький-Січовий чекає, щоб його вигострити. Дух Січовий не вмер і хоч Ляхи забороняють нам явно носити цю назву, хоч молодіж мусить організуватися під іншими назвами, то в серцю в нас назва ця захована і чим день, тим дорожча вона нам, бо з цею назвою жиє в нас дух боєвий, дух, що не дасть нам відпочити, доки не сповнимо заповіту Шевченка. Ми можемо сто разів падати, але й сто разів встанемо знову на ворога, бо хоч у неволі ми, але ми вчимося волю цінити, коли споминаємо тих, що за неї впали.

Шануючи Батька Січей, д-ра Кирила Трильовського, з нагоди його ювилею, ми повинні виробити в себе послух, карність і дисципліну, які жили в Січах. Ми повинні пригадати собі ті завзяті виступи Січей, де йшло про оборону народньої чести. Ми повинні загартувати себе до праці, яку вели Січи, себто підготовитись до визвольної боротьби, щоби нас слушний час не застав неприготованими.

Січи д-ра Трильовського набирали поваги і сили, бо в них була карність і зрозуміння сповнювання обовязків. Вони пятнували всіх неробів і дармоїдів і не боялись стати небезпеці чоло в чоло, бо так вчив їх Батько Кирило. Січи називали нераз „безбожними", та це хіба тому, що вони і сам їх орґанізатор виступали проти тих, що боялися просвіти в селі, а тільки затемнювали нарід, страхаючи його пеклом. Січові товариства ніколи і ніде не виступали проти церкви і Бога, а навпаки в церкві були першими, і то в рядах з лентами на плечах. Пригадаймо собі ті часи, як то Січи брали участь у всіх торжествах і церемоніях церковних, як співали в хорах церковних і світських, як грали представлення, давали концерти, засновували читальні і т. п. Виступати проти неробів-попів, чи паламарів і двірських економів, це ще не виступ проти церкви ані не „безбожність". Нам і тепер здалосяб мати таку організацію, котра неробів, трусів та угодовців пятнувалаб і виробляла б одиі карний фронт проти ворогів.

Фактом є, що Січи були тоді „радикальні", бо такі були часи, але фактом є, що в них були і попівські сини, які опіся вели Січове Стрілецтво до порахунку з ворогами. Молодіж Січова була свідома національно й релігійного духа, а виступала тільки проти хрунів, кацапні, „радикалів угодовців", панків-неробів та іншої бранжі. А це слушне. І нині наша молодіж повинна це робити.

Фактом є, що Січи виховали і дали нам гарних синів України, між якими є: Вітовський, Голинський, Семенюк, Дашкевич, і багато інших відважних синів, почавши від Січовиків з гори Маківки, а скінчивши на славнім Гуцульськім Курені.

Фактом є, що неодин з нас завдячує Січам свою свідомість, національну і ще нині з маршем січовим оживає в нім кров, що рве до життя, до орґанізації, до боротьби за своє право.

І чим дальше ми віддалюємося від тих дваніх хвиль життя Січового на нашій землі, тим кращий наш спогад і ми нераз кажемо: „Колиб ще раз настали ті часи нашого національного зриву!"

І чим старшим стає Батько Кирило, орґанізатор Січей, тим дорожчим стає Він для нас.

Тому з пригадкою про Січи, пригадаймо і їх орґанізатора, що нині на склоні свойого життя тиняється без посади, без забезпечення, без політичного „корита", без кусника хліба. Пригадаймо того відважного сина, що руки не простягав і не простягне по милостиню до ворогів, а є далі на службі рідного народу й на рідній землі коротає свої догоряючі дні життя.

Він відновив у нас старі звуки минувшини й ці звуки стали такими голосними, що цілий світ почув їх. Ці звуки, це були сурми боєві, що з ними йшли відважно Стрільці і голови клали на вівтарі України. З цими звуками ми мали короткий час волю і державу, що блисла нам і світитиме дітям та внукам нашим і вказуватиме на свій образ і тягтиме нас і нащадків наших у вир боротьби.

З цими звуками і нині жиє дальша наша тайна військова сила і доки житиме одна українська душа, житиме і „Січ".

На склоні життя Великого Сина України, Батька Січей д-ра Кирила Трильовського, січово-запорозькі звуки щораз голосніше лунають, а з ними лунає й оживає традиція війська нашого, без якого не бути українській державі.

В 70-літній ювилей д-ра Трильовського, ми повинні перестудіювати його працю і спитати себе: чи нарід заплатив хоч сотню, тисячну частину нагороди йому за його народню працю?

В ювилей його життя, годиться в кождій місцевости, де жиє хочби мала ґрупа наших людей, відсвяткувати цей ювилей, а дохід з цього вислати йому, чим дамо доказ зрозуміння його заслуг для українського народу.

Дар д-рови Трильовському дамо також, коли пригадаємо його кличі: ставати в карні національні кадри, в ряди боротьбистів за кращу долю народу, коли, за словами Віри Лебедової, буде в нас:

„У карних кадрах наша рать
Готова що хвилини
Боротися, життя віддать
Для щастя України".

о. Степан Мусійчук,
Пасейк, Н. Дж.

ГОРИТЬ ЧЕРВОНИЙ МАК.

Горить червоний мак в житах.
Це кров, наші терпіння
Цвитуть ворогам на пострах
На нивах широкого Поділля.

Ось гострі коси і серпи
Положать мак з житами;
Ось прийде час і ми, всі ми
Зробим кінець з катами.

Дм. Захарчук.

РОЗВІД У ФРАНЦІЇ

(До 50-літнього ювилею французького закону про розвід).

(Надіслане для „Свободи" з Парижа).

Установа шлюбу існує від найранших початків цивілізації. Та досконалого нічого нема на світі, тому майже одночасно зі шлюбом впроваджено в суспільне життя і розвід. В примітивному законодавстві старинного Риму, як і в обичаях старо-ґерманських та в старих законах жидівських, не знаходимо розводу, подібного до того, який існує в сучасному суспільстві, себто не було обовязкового присуду суду і точно зазначених у законі підстав до розводу. В тих часах існувало одностороннє право мужа зректися своєї дружини, а єдиною підставою для цього права була зрада жінки свойому чоловікови. Християнство впровадило засаду нерозвязаности подружа. Пізніше ця засада нерозвязаности ввійшла в канонічне право, яке однак узнавало сепарацію, себто суд може дозволити подружу на роздільне життя, але чоловік і жінка й надалі уважаються одруженими і ні одна, ні друга сторона не можуть заключати нового подружа. Жінка може жадати сепарації з ріжних причин, в той час, як чоловік може просити сепарації лише з одної причини: зради своєї дружини. Сепарації ніколи не дають тільки задля спільної згоди між чоловіком і дружиною, щоби розійтися. Крім сепарації в канонічному праві існувало ще у ріжних випадках „узнання подружа неіснуючим". Засада недоторкальности подружа поволі тратила свою силу. Протестантські країни, як Анґлія, Голяндія, Данія, Швеція і Німеччина визнали розвід і то навіть з інших причин ніж зрада жінки.

Цивільний французький закон з 1792 року визнавав розвід, а французька революція оголосила в конституції з 1791 року, що закон визнає подруже цивільним договором. Одночасно знесено право сепарації, а одружені могли лише розводитися. Щоб уникнути нерозсудних розводів і щоб унеможливити розвід для бідніщих верств населення, закон з 1792 р. створив для розводів надзвичайно скомплікований й дорогу судову процедуру, й аж у 1851 р. створено т. зв. правничу допомогу, яка дала можливість бідним діставати розвід задурно.

В 1816 році, по повороті Бурбонів на трон Франції, закон про розвід був уневажнений і знову встановлено сепарацію. Уневажнення розводу було одним із наслідків зміни режіму і кождий новий режім звертав спеціяльну увагу на розвід. Розвід був одною з програмових точок політичних партій того часу. Між 1831 і 1834 роком ліві партії 4 рази ставили в парляменті внесення в справі відновлення розводу; але не зважаючи на те, що палата послів пропозицію приймала, палата перів (так називалася в той час у Франції верхня палата) кождий раз її відкидала. Щож торкається населення Франції, то воно ставилось до цього питання цілком байдуже. Після революції 1870 р. посол Наке (Naquet) повів шалену аґітацію і витворив в краю прихильний для цієї реформи рух. Але аж 27 липня 1884 р. не зважаючи на значні і красномовні протести, ця реформа, була принята. Наступним законом з 1886 р. судова процедура розводу була упрощена й наближена до звичайних судових процесів.

Закон з 27 липня 1884 р. має на меті у виключних випадках поліпшити розводи взаїмовідношення людей у нещасливих подружах, але, починаючи від цієї історичної дати, скількість розводів у Франції починає рости:

В 1885 році було 4,000 розводів, в 1902 р. було 11,000 розводів, в 1911 р. було 15,261 розводів, в 1919 р. було 21,339 розводів. В 1891 році на 1,000 Французів було 9 розводів, а в 1911 р. на 1,000 Французів було вже 63. В 1885—1886 р. на 1,000 подруж було пересічно 14 розводів, а в 1906—1910 р. 42. Але, що найгірше, право розводу не зменшило чужолоства. В 1884 р. з причин чужолоства було всього лише 824 розводи, а в 1903 р. було з тієїж причини 2,214 розводів. Щоб зменшити кількість розводів і замінити їх у деяких випадках сепарацією, закон з 1893 р. змодефікував справу сепарації і дав повні цивільні права жінці в сепарації, такісамі, як їх має розведена жінка. А новий закон з 1908 р. полекшив і зробив майже автоматичний перехід від сепарації до розводу.

Згідно зі законом з дня 27 липня 1884 р., французький цивільний кодекс передбачає 4 причини для розводу: 1) чужолоство; 2) насильство, жорстоке поведення і бійка; 3) знева́га і тяжка образа; 4) засудження одного з подружа на ганебну кару.

З яких причин буває найбільше розводів у Франції ми можемо бачити з нижче наведених виказів:

В 1912 р. на 22,576 розводів розведено: з причини тяжкої образи, жорстокости, бійки і зневаги 17,966; з причини чужолоства жінки 2,612; з причини чужолоства чоловіка 1,732; з причини засудження одного з подруг на ганебну кару 266.

В 1913 р. на 22,444 розводів, розведено: з причини тяжкої образи, жорстокого поведення, бійки і зневаги 17,981; з причини чужолоства жінки 2,626; з причини чужолоства чоловіка 1,609; з причини засудження одного з подруг на ганебну кару 228.

В судовій процедурі розводу першим актом є подання про розвід, написане адвокатом. Хто з подружа просить розводу, мусить зложити своє прохання особисто президентови трибуналу. Президент трибуналу перше докладає всіх зусиль, щоби помирити подругів, але наскільки його старання не мають успіху; дозволяє тому, хто подав прохання про розвід, покликати до суду другу сторону. Одночасно вирішуються тимчасово питання: про місце замешкання подруга, що зложив подання про розвід; про тимчасову опіку над дітьми, наскільки вони є; про особисті річи; про аліменти та інше. Справу переслухують і судять, як і всі інші судові справи. Дискусії публичні, але публікація дискусій в ґазетах заборонена під загрозою кари від 100 до 2,000 франків. Іноді, коли суд знайде потрібним, справа може розглядатися при зачинених дверях. Коли трибунал дає розвід, то він вирішує остаточно справу опіки над дітьми, встановлює суму аліментів, назначує нотаря для ліквідації спільного майна пошлюблених і звороту посагу дружині. Рішення трибуналу реґіструється в цивільних актах подружа, де був взятий шлюб (постанова суду записується на акті шлюбу). Розвід рахується від дня внесення прохання, але вступає в силу від того часу, як його зареєстровано в цивільних актах подружа. До цього часу чужолоство подруг карається, а жінка рахується далі замужною і не користає з цивільних прав (замужна жінка у Франції нічого не може зробити без письменого дозволу свого чоловіка). Розвід може бути уневажнений на випадок згоди між подругами, або смертю одного з подругів перед реєстрацією розводу в бюрі подружа. Розведені, чоловік і жінка, не можуть знову зійтись, наколи одно з них після розводу одружиться і знову розведеться. Розведена жінка може знову взяти шлюб після 300 днів від дня першого рішення суду. Чоловік чи жінка, котрого (ї) вину визнав суд, тратить всі привілеї, котрі він чи вона могли мати згідно з шлюбним контрактом, чи якою іншою умовою, заключеною по шлюбі, кожде з розведених називається своїм попереднім назвищем, котре мало перед подружем. Діди віддають тому, хто виграє судову справу; але бувають виїмки. Батько або мати, які відберуть дитину від того, кому її присудив суд, підлягають вязничній карі від 1 місяця до 1 року та грошевій від 16 до 5,000 франків. За винятком права надзору і опіки, які можуть бути присуджені виключно матері, батьківський авторитет утримується й надалі в його інших прероґативах (дозвіл на шлюб та інше).

Розвід вважають в сучасних звичаях необхідним. Всеж таки свідомість можливости розвязати подруже часто є причиною, що витворює претекст для розводу. В часах, коли не було розводу, подруже старалося подолати трудноці родинного життя і злагоджувало непорозуміння. А тепер люди часто не роблять необхідних зусиль і тим руйнують родинне життя. Пан де Трензеляґ, реферуючи в 1816 році в палаті послів закон про уневажнення розводу, сказав: „Ціль подружа не є виключно дати життя дітям. Його метою є також їх виховати, зберегти, зробити з них людей гідних в свою чергу стати на чолі нової сімї й у той спосіб продовжувати людський рід... Тому злука чоловіка і жінки мусить необхідно продовжуватися цілий час, потрібний для цього виховання. Але що було зроблено для одної дитини, треба розпочати для другої. Тому необхідність залишатися разом поновлюється наслідком самої злуки і таким чином, цей чудовий ланцюг творить одну ланку за одною, покриваючи більшу частину життя і залишаючи другій частині силу призвичаяння і лагідність спогадів".

Підполковник **І. Л. Морей де Моран.**

НОВИНКИ ВОЄННОЇ ТЕХНІКИ

(УП) На початку світової війни думалося, що розвідку в запіллю ворога можуть дуже добре робити літаки. Колиж одначе прийшло до позиційної війни, то літаки показалися непрактичними. Тоді повернено знов до розвідки привязними бальонами. Ввесь фронт заповнено тими бальонами. З них стежачі наглядали за рухами ворогів в його запіллю. При кінці війни, коли летунство вже таки добре розвинулось, винищено ці бальони так, що лише в дуже важних випадках виплачувалось робити ними розвідки. Тепер французьке командування додає до таких бальонів малі мотори, які дозволяють бальонови вразі потреби маневрувати, чи тікати перед ворогом. До розвідки будуть тепер також вживати й автолітаків, що зможуть їхати по землі, підніматися вгору з місця за помічю горизонтального пропелера, зможуть спокійно стояти в повітрі, працюючи відповідними пропелерами, а також зможуть вразі потреби тікати перед ворогом зі скорістю 150 км. на годину. Щось подібного робиться і в Америці.

Другою новинкою є так звані літакові гармати калібру 3.7 цм. Їх уже вживалося у світовій війні. Їх вбудовують у літак непорушно і тоді приходиться ними ціляти, спрямовуючи відповідно цілий літак, або порушні, але тоді треба везти для їх обслуги спеціяльного чоловіка. В стежних літаках вони непорушні, а в бомбових порушні. До стріляння вживається світячого стрілива, щоб можна брати добрий приціл. Такі гармати не заступлять цілком скорострілів, які одначе є лише до бою на близьку мету. Гарматки можуть починати бій на віддаль кількох кільометрів. Рахують, що це буде дуже ужиточне для збивання привязаних бальонів, чи бальонів узагалі, або навіть і проти автолітаків. Нерухомі цілі на землі також будуть терпіти під стрілом тих гарматок. Отже в будучій війні у повітрі буде виглядати таксамо, як і на землі. Найперше почнеться артилерійна підготовка, яка нанесе ворогови мало шкоди, бо всі обєкти будуть дуже скоро рухатись, а не, як на землі, поволі; дальше прийде до бою скорострільного, а врешті й безпосереднього, як пощастить. Якщо вдалосяб для гарматок винайти відповідні шрапнелі з великою розривною силою, то це булоб для повітряної фльоти досить небезпечно.

Надзвичайно велика зручність літаків при обстрілі чи обкидуванню бомбами рухомих чи нерухомих цілей на поверхні землі, чи на воді привела держави, що опирають свою силу на фльоті, до думки, чи не булоб краще розбудувати замісць водної фльоти, сильну фльоту повітряну. В морських боях скорі літаки будуть відігравати значну ролю як при обстрілюванні так і бомбами вагою до 2 тон. Одна така бомба зможе знищити навіть найбільший корабель. В Англії переважає думка, що літаки не зможуть охоронити торговельних шляхів так, як кораблі, тому їх треба вживати як помічний засіб. Великі бомби будуть кидати з літаків лише в дуже важних випадках. Зрештою літаки скоро викидають свої бомби і відлітають, а кораблі можуть піддержувати вогонь довгий час.

Японія будує маленькі кораблики, виповнені цілі вибуховим матеріялом. Їх можна повертати назад на великий корабель, коли вони хиблять свою ціль. Зате Франція збудувала найбільшу в світі підводну лодку з багатьома торпедовими рурами на всі боки. На лодці є ще й малий літак для розвідки. Лодка та може їхати без перестанку 20 тисяч км., над водою зі скорістю 20 км. на годину, а під водою 11 км. на годину.

Співчуваючий студент.

Бідний студент, який жив на ріжний спосіб, щоби лише достудіювати, прийшов винаймити кімнатку. Коли йому господиня показувала кімнатку, довго надумувався, чи має винаймити. Господиня думала, що йому задорого й каже:

— Так, щоби ми довго не тратили слів, я вам цю кімнату дам за пятнацять долярів уже зі сніданням. То чейже недорого?

На це студент:

— Ласкава пані, я знаю, що то недорого, та мені не про це йде. Мені лише стидно, що я вам так мало буду винен.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ГЕМТРЕМК, МІШ.

Вистава на добру ціль.

В нашій громаді відбулося 20. травня представлення „Пімста Жидівки", уладжене тов. ім. Головінського, відділом ОДВУ. Дохід пішов на допомогу ідейному стрільцеви Української Галицької Армії, Петрови Гірному, котрий лежить хорий в санаторії на сухоти. Аматори грали добре й вистава випала гарно. Чистий дохід виносив $53.02, до чого укр. греко-кат. парохія додала $5. Разом передано хорому бувшому стрільцеви $58.02.

(Гр. П. Гірний переслав ще спеціяльну подяку для аматорів і тих, що потрудилися для цеї справи. — Ред.).

Похорон. Над отвореним гробом стоїть сумна родина, мають сльози в очах, та найбільше з них плаче 8-літній хлопчик. Люди розходяться, а хлопець усе ще плаче. До хлопця приступив священик і старається розрадити його:

— Не плач, хлопче, дідусьо вже був старий, та колись там у небі, у вічності ще побачишся.

Хлопчик обтер собі сльози тай каже:

— Я не плачу за дідусем; я плачу, бо мені зимно в ноги.

Одному акторови прийшов до ґардероби лист. Приніс його хлопець від кравця, що допоминався грошей за одяг, який уже давно вшив акторови. Актор був на сцені. Товариші актори з цікавости отворили лист та прочитали. Вкінці прийшов і актор, до якого був заадресований лист. Як йому дали лит, перечитав, вдивився сумно в стелю та сказав спочутливо: „Боже, бідненька дівчинка, було їй всього 17 літ і немилосердна смерть скосила її!"

Хтось подзвонив у дзвінок від брами. Господиня вийшла. Перед брамою стоїть хлопець.

— Прошу мені дати назад мій мячик.

— А деж він?

— У вашій кімнаті.

— Кудиж він там дістався?

— Крізь віконну шибу.

Гарний талант.

Вчора описувалася на концерті моя знайома. Як скінчила співати, всі ґратулювали її бабусі.

— Тому, що має таку талановиту внучку?

— Ні, лише вона має сто дочуває.

НЕЗАГНУЗДАНИЙ ТАРЗАН.

(34)

„Чи ти Іван Карзеноф?" — запитав Тарзан. „Ні!" — тремтючи зі страху, відповів бородатий старшина. Вигляд напівнагого силача з його ножем, приложеним до грудей, так перелякав червоного офіцира, що він ледви не зімлів. „То скажи мені, де його намет. Чи може він десь тут?" — допитувався Тарзан.

„Його післали вчора до Вільгельмшталю", відповів бородатий пошепки зі страху. Знову Тарзан мав невдачу. Коли здавалося, що жертва вже в його руках, він довідався, що вона лише кілька годин тому вислизнулася звідси. „Коли ти мені сказав неправду, то я тяжко відомщу тобі!" сказав Тарзан.

Після цих слів він зник за наметом. Бородатий старшина не міг довго стямитися, а тимчасом Тарзан був уже в джунґлях. Він тепер поспішав туди, де була головна остоя червоних войовників. Тарзан не знав утоми й майже не відпочивав ні в день, ні в ночі, поспішаючи скорше пімститися.

Тепер він уже не думав про жінку-шпигунку, бо мав головніше завдання. Тарзан крім того вважав, що він тепер віддалюється від того терену, де ця шпигунка оперувала. Тарзан не знав, що шпигунка, Ольга, також прямувала на коні верхи до головної остої червоних, і що вона була кілька десятків миль від Тарзана.